Herzie het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens om misbruik door schurkenstaten en asielzoekers te beletten

Posted on 24 januari 2026 by Harrie Verbon

De sociaaldemocratische premiers van het Verenigd Koninkrijk en Denemarken, Keir Starmer en Mette Frederiksen, hebben samen een opvallend opinie-artikel in *The Guardian* van 9 december jl. geschreven. Daarin bepleiten zij een strenger asielsysteem dat het mogelijk maakt illegale migratie aan te pakken. Hoewel zij dat niet expliciet opschrijven, gaat het met name om de interpretatie van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

Denemarken is erin geslaagd de instroom van asielzoekers vrijwel stil te leggen. De belangrijkste reden daarvoor is dat Denemarken in 1992 een *opt-out* bij het Europese asielsysteem had bedongen. Denemarken kan daarom asielzoekers een strenger regime opleggen dan andere EU-landen.

Onbedoelde effecten van het EVRM

Een belangrijk onderdeel van het asielsysteem is het EVRM. Dit verdrag was oorspronkelijk – dat wil zeggen in 1950 – bedoeld om Europese burgers een aantal fundamentele rechten te geven, zoals het recht op een gezinsleven (artikel 8) en vrijwaring van een onmenselijke of vernederende behandeling (artikel 3). Deze artikelen lijken nogal voor de hand te liggen, maar in het kader van het asielsysteem blijken zij een loden last op te leveren. Er zijn namelijk nogal wat onbedoelde en ook onvoorziene effecten van het EVRM.

Artikel 3 bijvoorbeeld kan het onmogelijk maken om uitgeprocedeerde of criminele asielzoekers uit te wijzen. Artikel 8 kan door asielzoekers gebruikt worden om de nareis van gezinsleden af te dwingen. Zelfs uitgeprocedeerde asielzoekers kunnen dit artikel aanroepen.

Maar dit artikel kan ook gebruikt worden om familieleden van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) te laten nareizen. Ouders die willen migreren naar Europa hebben daarom een motief om hun minderjarige kinderen vooruit te sturen. In deze gevallen zal de rechter moeten beslissen of gezinshereniging wel of niet toegestaan moet worden. De rechterlijke beoordeling kan in strijd zijn met de bedoelingen van het asielbeleid van individuele landen.

Het EVRM nodigt bovendien 'schurkenstaten' zoals Wit-Rusland en Rusland uit om migranten te gebruiken als een politiek wapen om andere staten te destabiliseren. Dat doen zij door migranten te 'werven' en deze over de grenzen te sturen. Dat deed Wit-Rusland in de richting van Polen en doet het nog steeds, recent via tunnels die vanuit Wit-Rusland worden gegraven. Volgens geldend Europees recht kunnen deze migranten niet teruggestuurd worden, zodra zij asiel hebben aangevraagd. Dit zogenoemde 'instrumentaliseren' van migranten door kwaadwillende staten kan opgevat worden als misbruik van de Europese beginselen van mensenrechten.

Binnen de Raad van Europa vindt een meerderheid dat het noodzakelijk ('*imperative*') is een antwoord te hebben op de uitdaging die dit instrumentaliseren oplevert. Ook vindt deze meerderheid dat een staat criminele migranten moet kunnen uitzetten.

Wil de Raad van Europa verandering van het EVRM?

Onder meer over deze punten was er op 10 december jl. een bijeenkomst van de ministers van Justitie van de Raad van Europa. Dit was het resultaat (mijn vertaling):

'De uitkomst van deze bijeenkomst was dat er een politieke verklaring zou worden opgesteld waarin de verplichting wordt bevestigd dat iedereen die valt onder de jurisdictie van de aangesloten lidstaten, gegarandeerd de rechten en vrijheden krijgt die in het EVRM zijn opgenomen, rekening houdend met migratie. Bovendien steunden de ministers van Justitie van de 46 lidstaten van de Raad van Europa de uitwerking van een nieuwe aanbeveling over het verhinderen en bestrijden van het smokkelen van migranten terwijl hun mensenrechten gerespecteerd blijven.'

Bron: Italian yearbook of human rights, 15 december 2025

Een dergelijke algemene tekst geeft mij niet direct het idee dat de Raad van Europa knopen gaat doorhakken. Misschien was dat wel de hoop van de premiers van het VK en Denemarken die een dag voor de bijeenkomst van de Raad van Europa hun opinieartikel in *The Guardian* publiceerden. Is die hoop inderdaad niet vervuld? Wat betekent het bijvoorbeeld dat de mensenrechten van migranten gerespecteerd blijven. Betekent dat dat artikelen 3 en 8 van het EVRM niet gewijzigd mogen worden?

Conseratieve verdedigers van het EVRM

Er is in ieder geval flink wat weerstand tegen wijziging van die artikelen. Laten we eens een paar opponenten beluisteren. De eerst in aanmerking komende opponent is Michael O'Flaherty uit Ierland. Hij is commissaris voor mensenrechten van de Raad van Europa. Gezien zijn uitgebreide en brede ervaring op dit gebied valt er aan zijn deskundigheid niet te twijfelen. Aan zijn conservatisme helaas ook niet. In een speech tijdens de bijeenkomst van 10 december liet hij blijken zich tegen iedere aanpassing van de EVRM te verzetten.

Het om politieke redenen inzetten van migranten door landen als Wit-Rusland en Rusland is te betreuren, maar, aldus O'Flaherty, de betrokken immigratielanden zijn heel goed in staat de daaruit volgende asielverzoeken te verwerken.

Mensenrechten, aldus nog steeds O'Flaherty, zijn universeel. Iedere poging om aan sommige mensen – met name migranten – andere rechten toe te kennen dan de ingezeten burgers is 'zeer problematisch'.

Europarlementariër Tineke Strik van GroenLinks zei ongeveer hetzelfde in een gesprek met het tv-programma *Pointer* op 8 april vorig jaar:

'Want hoe je mensen van búiten de Europese Unie behandelt die bescherming zoeken, hangt samen met het hooghouden van de waarden voor Europese burgers. Iedereen kan zien dat wij met twee maten meten en dat maakt ons steeds ongeloofwaardiger.'

Burgers hebben altijd meer rechten dan migranten

Het is mij een raadsel waarom het problematisch is aan burgers van een land andere rechten toe te kennen dan aan migranten. Alle migranten die een land binnenkomen moeten aan voorwaarden voldoen waar de burgers niet aan hoeven te voldoen. Arbeidsmigranten in de EU mogen zich alleen in een andere lidstaat van de EU vestigen als zij werk hebben in die lidstaat of er naar werk zoeken. Migranten die in een lidstaat van de EU een asielverzoek indienen, zullen pas na beoordeling van hun historie – al dan niet vervolgd in land van herkomst, gevlucht voor oorlog, enzovoort – te horen krijgen of zij een verblijfsstatus krijgen in de lidstaat.

Migranten krijgen dus niet zonder meer het 'recht' zich in een land van hun keuze te vestigen. Er kunnen, met andere woorden, redenen zijn migranten een verblijf in een immigratieland te ontzeggen. Voor staatsburgers van een EU-lidstaat geldt dat niet. Alleen in zeer uitzonderlijke gevallen kan de overheid het staatsburgerschap van zijn eigen burgers intrekken. Zie bijvoorbeeld hier wanneer een Nederlander het Nederlanderschap kan verliezen.

Extreemrechts wil ander EVRM

Van O'Flaherty is ook de suggestie afkomstig dat het wijzigen van het EVRM neerkomt op toegeven aan de eisen van rechtse populisten. In *Politico* zei hij dat populisten voor iedere centimeter ('inch') die je opgeeft aan mensenrechten een extra centimeter willen.

Dit argument, dat aanpassen van het EVRM zwichten is voor populistisch rechts is, ben ik inmiddels vele malen tegengekomen. Saskia Bonjour van de Universiteit van Amsterdam zei het op de radio. Tineke Strik beweerde in gesprek met *Pointer* dat de mensenrechten voor vluchtelingen niet meer voorop staan door de invloed van extreemrechts. Wij bespraken al eerder dat zij – net als O'Flaherty – vindt dat wat we hierboven de instrumentalisatie van migratie noemden maar voor lief moeten nemen. Maar met die instelling is de EU machteloos om zich tegen chantage door dictators als Loekasjenko (Wit-Rusland) teweer te stellen.

Er moet gezegd worden dat, als we JA21 extreemrechts mogen noemen, deze partij inderdaad voorstander is van het aanpassen van het EVRM. GL-PvdA is daar kennelijk tegen, maar de sociaaldemocratische zusters en broeders uit Denemarken en het VK willen het EVRM dan weer wel aanpassen.

Conclusie

Het EVRM onder de huidige strikte interpretatie lokt ongewenst of zelfs misdadig gedrag uit. Het kan hierbij gaan om het instrumentaliseren van migranten door staten (Wit-Rusland, Rusland) die andere staten (Polen, Bulgarije) willen destabiliseren door een groot aantal ingevlogen migranten de grens met die staten te laten oversteken. Maar ook het afdwingen van gezinshereniging door minderjarige kinderen naar de EU te sturen, kun je een ongewenst effect van het huidige EVRM noemen.

Er zijn dus voldoende redenen het EVRM aan te passen, zodat het niet meer misbruikt kan worden.

Wynia's Week *brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. Doet u (weer) mee? Hartelijk dank!*